

Hümanist Turizm Yaklaşımı Çerçevesinde Turistik Faaliyetlerin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği*

Evaluation of Touristic Activities in the Framework of Humanistic Tourism Approach: The Case of Ankara

Doç. Dr. Seda ÖZDEMİR AKGÜL¹, Prof. Dr. Fatma Füsün İSTANBULLU DİNÇER²

Öz

Bu çalışmada Ankara'nın belli bölgelerindeki turistik değerleri ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri, Ankara'nın sahip olduğu ve yerel kültürün yaşatıldığı turistik değerlerden Yaşayan Köy Beypazarı, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Müzesi ve Altınköy Açık Hava Müzesi ele alınarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, Ankara'nın belirtilen bölgelerinde ziyaretçilerin görüşlerine ilişkin yorumların analizi için en çok tercih edilen kullanıcı tarafından oluşturulan web sitesi TripAdvisor (414 yorum) ve Google Haritalar (10.160 yorum) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Yaşayan Köy Beypazarı, Altınköy Açık Hava Müzesi, SOKÜM Müzesi'nin tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında hümanist turizm kaynaklarının ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Özellikle geleneksel el sanatları ve geleneksel çocuk oyunları, yöre halkının gerçekleştirdiği eğitici etkinlikler kapsamında üç turistik değerde de yer almaktadır. Üç turistik değer tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkarılan hümanist turizm kaynaklarının benzer şekilde ziyaretçi yorumlarında da ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Ayrıca Yaşayan Köy Beypazarı ve Altınköy Açık Hava Müzesi geleneksel köy özelliklerini taşıdığı ve yerel halkın katılımıyla geliştirildiği için bir tür hümanist turizm kaynağı olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, hümanist turizm, yerel halk, içerik analizi, Ankara

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In this study, it is aimed to reveal which humanistic tourism resources are used by the tourists visiting the touristic values in certain regions of Ankara by examining their TripAdvisor and Google Maps comments. The research data are obtained by considering the touristic assets of Ankara, Yaşayan Köy Beypazarı, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Museum and Altınköy Açık Hava Museum. Content analysis method is used in the analysis of the data. In this study, TripAdvisor (414 comments) and Google Maps (10.160 comments), the most preferred user-created website, is used to analyze comments on visitors' views in the specified regions of Ankara. According to the results of the research, it has been determined that humanistic tourism resources are highlighted in the promotional and information documents of Yaşayan Köy Beypazarı, Altınköy Açık Hava Museum and Ankara SOKÜM Museum. Especially traditional handicrafts and traditional children's games are included in all three touristic values within the scope of educational activities carried out by the local people. Humanistic tourism resources, which are highlighted in the promotional and information documents of the three touristic values, are also highlighted in the visitor comments. In addition, Yaşayan Köy Beypazarı and Altınköy Açık Hava Museum are seen as a kind of humanistic tourism resource as they are developed with the participation of local people and also have traditional village characteristics.

*Bu çalışmanın ilk hali 15-17.10.2021 tarihinde Balıkesir'de düzenlenen 21. Ulusal Turizm Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, sedaozdemir8@gmail.com

²İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, istanbul@istanbul.edu.tr

Atf için (to cite): Özdemir Akgül, S. ve İstanbullu Dinçer, F. F. (2023). Hümanist turizm yaklaşımı çerçevesinde turistik faaliyetlerin değerlendirilmesi: Ankara örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(3), 1145-1158.

Keywords: Sustainability, humanistic tourism, local people, content analysis, Ankara

Paper Type: Research

Giriş

Hümanist turizm kaynakları kökenine göre insan tarafından yaratılan kaynaklar şeklinde ifade edilebilir (Tien vd., 2019; Zhau ve Huang, 2021). Yeni bir yaklaşım olan hümanizm ve hümanist-yönetim teorisinden yerel toplulukların kültürü, itibarı ve yaşam tarzı ile ilgili belirli adaletsizliklerin önlenmesinde yararlanılmaktadır (Mele, 2016; Pirson vd., 2017). Hümanist turizm kaynaklarının ana içeriğinde, insanların yaşam tarzı, tarihi kalıntılar, kültür ve sanat, etnik gelenekler, kültürel değerler, sosyal çevre gibi geleneksel özellikler bulunmaktadır (Zhou, 2018; Zhau ve Huang, 2021). Hümanist turizm kaynaklarının içeriğinde daha çok kültürel çağrışımlar bulunmaktadır. Kültürel mirasın en etkili yolu olan deneyim ile turistler hümanist turizm kaynaklarını ziyaret edebilirler (Zhau ve Huang, 2021). Farklı etnik grupların belirli bir coğrafi ortamda oluşturdukları yaşam tarzları, beslenme alışkanlıkları, geleneksel kıyafetleri ve üretim teknikleri yerel kültürün önemli devamlarıdır (Zhou, 2018). Bu sürdürülebilirliğin sağlanmasında turizmde hümanist yaklaşım bir araç olarak görülebilir.

Turizmde hümanist bir yaklaşım, yerel halkın refah düzeyini, gelişimini turizm ile ilgili karar aşamasında ön plana çıkartmakta ve onların karar sürecine katılımını da sağlayarak adil olmaktadır (Camargo ve Vázquez-Maguirre, 2021). Camargo vd. (2020), yerel halkın refahını artırabilecek hümanist turizm için ilke ve hedefler belirlemiştir. İlkeler içerisinde kendi kaderini belirleme, insancıl ve anlamlı turizm çalışması, yerel halk için girişimcilik fırsatlarının sağlanması, yerel halkı bir bütün olarak tanıma bulunmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda oluşturulan hedefler arasında ise yerli ve etnik grupların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini özgürce sürdürme hakkı sağlama, insanların yoksulluktan kurtulmalarına ve onurlu bir yaşam sürmelerine olanak tanıyan insancıl işler sağlama, sosyal etki yaratan ve yerel değeri destekleyen işletmeler oluşturmak için gereken kaynak ve desteği sağlama, yerel grupların değerlerinin algılanmasını ve kültürel kimlik, statüyü yeniden değerlendirmek için dönüştürücü eylemler sağlama yer almaktadır. Hümanist turizm, insanların ulusal kimliğini pekiştirebilir, doğal ve kültürel çevrenin korunmasında etkili olabilir (Przeclawski, 1996). Bu noktadan hareketle bu çalışmada; Ankara'nın belli bölgelerindeki turistik değerleri ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. Literatür Taraması

Sürdürülebilir turizm anlayışında yerel halkın planlama sürecine dahil edilmesi turizm gelişimi için başarı kriteri olarak görülmektedir (Aas vd., 2005; Bramwell ve Sharman, 2002: 22). Turistler bir destinasyonu ziyaret ettiklerinde yerel halkın örf, adet, geleneklerini bizzat deneyimlemek isterler. Bu ikili etkileşim ile seyahatleri daha değerli olmaktadır. Yerel halk turist beklentilerini iyi anladığında sahip oldukları turistik çekiciliklere daha fazla sahip çıkmak isterler (Hichcock, 1999). Cernea (1993)'ya göre turizm destinasyonlarında yerel ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması için yerel halkı ön planda tutan, onların karar sürecine katılımını sağlayan, yerel ve kültürel kimliklerini koruyan, kültürel yaşamı ve değerleri koruyan ilkelerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Yerel halkın yani insanın kararlara katılımında eşit paya sahip olmasında hümanist yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Hümanist bir yaklaşımda, hükümetin ve özel sektörün yerli grupların itibarını geri kazanma, koruma ve geliştirmede kilit sorumlulukları bulunmaktadır (Camargo ve Vázquez-Maguirre, 2021).

Doğal turizm kaynakları ile karşılaştırıldığında hümanist turizm kaynaklarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar arasında en belirgin özellik hümanist turizm kaynakları bilinçli olarak insanlar tarafından oluşturulmaktadır (Tien, 2020). Doğal turizm kaynakları doğal koşullardan, hava şartları gibi özelliklerden etkilenirken, hümanist turizm kaynakları mevsimsel özellik göstermeden bu tür hava şartlarından etkilenmemekte ve insanlar

tarafından her mevsim ziyaret edilebilir (Lin, 2013; Tien vd., 2019). Müzeler, sanat galerileri, eğlence parkları, kültür sarayları, spor merkezlerinin yanı sıra kültür festivalleri, drama festivalleri, film festivalleri, müzik festivalleri ve halk şenlikleri hümanist turizm kaynaklarını oluşturur (Tien, 2020).

İnsanlar tarafından oluşturulan hümanist turizm kaynakları, kültürel gelenekleri, kültürel faktörleri, halk sanatlarını, tarihi kalıntıları, arkeolojiyi, mimariyi, insanların yaratıcı emek çalışmalarını ve turizm faaliyetlerinde yer alan diğer somut ve somut olmayan kültürel mirasları içerir. Somut hümanist turizm kaynakları arasında tarihi ve kültürel eserler, çağdaş eserler, anıtlar ve ulusal hazineler yer alırken; somut olmayan hümanist turizm kaynakları arasında yaşam tarzı, halk türküleri, danslar, etnik inançlar (Zhou, 2018), geleneksel festivaller, el sanatları, geleneksel köyler, sanat ve kültür, mutfak kültürü, gelenek, görenekler, diller, yazı, din ve bilgi kaynakları bulunmaktadır (Tien vd., 2019).

Camargo ve Vázquez-Maguirre (2021) yılında yaptığı çalışmada hümanist bir yaklaşım için beş yol gösterici ilke önermiştir. Bu ilkeler, kendi kaderini belirleme, saygın ve anlamlı çalışmalar, yerel halk için girişimcilik fırsatlarının sağlanması, tanınma benzer ilkelerdir. Bu ilkelere ek olarak birlik ilkesi yer almıştır. Tüm bu ilkeler, insan onurunu geri kazanmayı, korumayı ve geliştirmeyi amaçlar ve geçmişte yaşanan adaletsizliklerin giderilmesine, yerli halkın ekonomik ve ekokültürel refahının iyileştirilmesine, öz-değerinin geri kazanılmasına ve toplumların ayakta kalmalarına ve refahlarının artmasına yardımcı olabilir. Turizmde adaleti ve eşitliği yeniden oluşturmayı, korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan hümanist ilkeler ile hükümet ve endüstrilerin sorumlulukları Tablo 1’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Hümanist ilkeler ile hükümet ve endüstrilerin sorumlulukları

İlgili ilkeler	Hükümet sorumlulukları	Endüstri sorumlulukları
*İnsancıl ve anlamlı turizm çalışması	*Önceden dışlanmış yerli grupların işgücü piyasasına entegre etmek için planlar geliştirilmesi, *Özel sektörün iş kanuna uymasının sağlanması	*Yerli grupların istihdamına yönelik teşvik sağlamak, *İş kanunlarına saygı göstermek, *Yerli gruplara mesleki gelişim programları sağlamak
Restorasyon	*Toplum temelli turizm işletmelerinin, kooperatiflerin ve yerli sosyal girişimlerin oluşturulmasını teşvik edilmesi *Destinasyon pazarlama girişimlerinde toplum temelli girişimlere öncelik verilmesi *Yerel işletme gelişimine ve buradaki adil rekabeti teşvik eden kurumlarla bir ekosistem oluşturulmasına yardımcı olunması.	*Yerli işletmelerin şirketlerin değer zincirine dahil edilmesi.
*Kaderini belirleme-kendi kendini kontrol etme	*İnsan ve yerli insan haklarını koruyan anlaşmaların, yasaların ve normların uygulanması. *Yerli grupların turizm gelişimine katılma haklarına saygı gösterilmesi. *Yerel halkın turizm yönetim örgütlerine katılımının en üst düzeye çıkarılması *Yerel toplumun özerkliğini koruyan kuruluşlara destek verilmesi ve kitle turizmini amaçlayan büyük turizm şirketlerinin yerel halk ve onun turizmi üzerindeki etkisini dengeleyecek kuruluşlara destek verilmesi.	*Yerli grupların turizm projelerini kabul etme veya reddetme tercihlerine saygı gösterilmesi. *Yerel kültürel unsurları turizm faaliyetlerine dahil etmek için izin istenilmesi. *Topluluklar ve yerel işletmelerle saygılı ilişkilerin teşvik edilmesi. *Çevre düzenlemeleri, ücretler, turizm faaliyetlerinde kullanılacak alanlar ve bunların çerçevelerini belirlemek için yerel topluluklara danışılması.
Koruma	*Yerel halkın yaşam koşullarına ve turizm projelerinin potansiyel etkilerine odaklanan ciddi katılımcı çalışmaların yürütülmesi. *Ekonomik ve kültürel yapılar ve toplulukların doğa ile ilişkisini değiştirebilecek potansiyel tehditlerin değerlendirilmesi.	*Ekosistemleri koruyan ve canlandıran faaliyetlerle turistler için çevre bilinci programları geliştirilmesi. *Yerli topraklarda ekolojik tabanın korunması ve geliştirilmesi.
Tanıtım	Tanıma	*Yerel halkın turizm planlaması, geliştirilmesi ve yönetiminde kilit ortaklar olarak kabul edilmesi. *Kültürel ürünlerin turizm pazarında tanıtılması (ör. alternatif tıp, müzik, kutlamalar) *Yerli toplulukların meşru paydaşlar olarak tanınması.

Kaynak: Camargo ve Vázquez-Maguirre, 2021

2. Yöntem

Bu çalışmada Ankara'nın belli bölgelerinde bulunan turistik değerleri ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Turistler Ankara'nın çalışmada belirtilen turistik değerleri ziyaret ettiklerinde hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlanmışlardır? sorusu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemi ise tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkan hümanist turizm kaynakları nelerdir? şeklinde belirlenmiştir. Araştırma verileri, Ankara'nın sahip olduğu ve yerel kültürün

yaşatıldığı turistik değerlerden Yaşayan Köy Beypazarı, Ankara (SOKÜM) Müzesi ve Altıncöy Açık Hava Müzesini ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek elde edilmiştir. Çalışmada Ankara’da bulunan bu turistik alanların seçilme nedeni bu bölgelerin hem kültürel değerlerinin, yaşam tarzının, mimari özelliklerinin, gelenek ve göreneklerin, hem de gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin benzer özellikte olmasıdır.

Veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bir nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi, yazılı belgelerden değişkenleri ölçmek amacıyla, sistematik ve tarafsız sonuçlar çıkarmak için kullanılan bir araştırma metodolojisidir (Wimmer ve Dominick, 2000) Belgelerin ana içeriğinin özetlenmesi ve vurgulanması olarak da tanımlanabilir (Stone vd., 1966: 213; Cohen vd., 2007). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayan kavramları ve kavramlar arası korelasyonları bulmaktır (Strauss ve Corbin, 1998). Verilerden içeriğe ilişkin tekrarlanabilir yorumlara ilişkin sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff 1980: 25; Weber: 1989). Çalışmada yer alan bölgelerle ilgili TripAdvisor.com ve Google Haritalar sitesindeki ziyaretçi yorumları incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıkları tespit edilmiştir. TripAdvisor sitesi incelendiğinde Beypazarı Yaşayan Müze ile ilgili 180 yorum, Altıncöy Açık Hava Müzesi ile ilgili 230 yorum, Ankara SOKÜM Müzesi ile ilgili 4 yorum analiz edilmiştir. Google Haritalar sitesi incelendiğinde Beypazarı Yaşayan Müze ile ilgili 258 yorum, Altıncöy Açık Hava Müzesi ile ilgili 9743 yorum, Ankara SOKÜM Müzesi ile ilgili 159 yorum analiz edilmiştir.

Bu çalışmada etik kurul kararı gerektiren (klinik ve deneysel çalışmalar, anket, mülakat, odak grup çalışması vb.) yollar ile veri toplanmadığı ve çalışmanın yönteminde de içerik analizi kullanılması sebebi ile bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında Ankara’nın üç turistik değerini ziyaret eden turistlerin TripAdvisor.com ve Google Haritalar sitesindeki yorumları Microsoft Office Word ortamına aktarılmıştır. Benzer anlam ifade eden kavramlar belirlenmiştir. Temalar ve gerekçeleri yazarlar tarafından ayrı ayrı oluşturulmuştur. Her bir liste için görüş birliğine varılarak tema oluşturma aşamaları gerçekleştirilmiştir. Kodlama süreçleri tutarlılık sağladıktan sonra veriler analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Ankara’nın çeşitli turistik alanlarını ziyaret eden turistlerin hangi hümanist turizm kaynaklarından faydalandıklarını ortaya çıkarmak için yapılan analizler TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek araştırmacılar tarafından içerik analizi yöntemiyle elde edilmiştir ve tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkan hümanist turizm kaynakları ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. TripAdvisor sitesinin tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkan hümanist turizm

	Yaşayan Köy Beypazarı	Altıncöy Açık Hava Müzesi	Ankara SOKÜM Müzesi
Geleneksel çocuk oyunları	✓	✓	✓
Geleneksel el sanatları	✓	✓	✓
Ev yapımı ürünler	✓	✓	
Sözlü kültürün aktarılması			✓
Gösteri sanatları	✓		
Unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin tanıtılması		✓	
Ritüeller			✓

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde Yaşayan Köy Beypazarı, Altıncöy Açık Hava Müzesi ve Ankara SOKÜM Müze’sinde ortak gerçekleştirilen eğitici etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Fiili olarak insanlar tarafından düzenlenen eğitici etkinlikler hümanist turizm

kapsamında değerlendirilebilir. Bu noktadan hareketle Tien vd. (2019) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre hümanist turizm insanlar tarafından gerçekleştirilir sonucunu destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında ele alınan dört turistik değer için ortak gerçekleştirdiği faaliyetlerde çocuklara geleneksel oyunların öğretildiği ve geçmişten günümüze devam eden geleneksel el sanatlarının turistler tarafından deneyimlendiği görülmektedir. Altınköy Açık Hava Müzesi ve Yaşayan Köy Beypazarı'nda geleneksel mutfak ürünlerinden kadınlar tarafından ev yapımı ürünlerin üretilip satıldığı görülmektedir. Tablo 2'de tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkan hümanist turizm kaynaklarından ortak olanlar Ankara'nın üç turistik değeri için gösterilmiştir.

Ankara'daki bu bölgeleri ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları da incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesine yönelik analizler TripAdvisor.com ve Google Haritalar sitesinde ziyaretçilerin bu bölgelerle ilgili yorumları ele alınarak araştırmacılar tarafından elde edilmiştir ve bu bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Ziyaretçilerin çalışma sahalarına ilişkin oy oranları

	Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi	Ankara SOKÜM Müzesi	Altınköy Açık hava Müzesi
Mükemmel	85	1	132
Çok iyi	59	3	67
Ortalama	24	-	17
Kötü	6	-	3
Berbat	6	-	11

Kaynak: Yazarlar tarafından TripAdvisor sitesinden alınan veriler ile oluşturulmuştur.

Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi, Altınköy Açık hava Müzesi ve Ankara SOKÜM Müzesi için yorum yapan ziyaretçilerin değerlendirmelerine Tablo 3'de yer verilmiştir. Ziyaretçilerin yorumlarına göre en fazla Altınköy Açık Hava Müzesi için mükemmel, Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi için mükemmel, Ankara SOKÜM Müzesi için çok iyi değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 4. En çok yararlanılan hümanist turizm kaynaklarının belirlenmesinde ziyaretçilerin yorumlarına ilişkin bulgular

Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi	TripAdvisor	Google Haritalar
	f	f
Geleneklerin yaşatılması, kurşun döktürmek- halı dokumak- topaç çevirmek- ebru yapmak, ahşap oyuncak, ihlamur baskı, Hacivat karagöz gösterisi, kumaş üzerine değişik motiflerin, desenlerin, harflerin işlendiği el işinin anlatılması, Ebru sanatının tarihini nereden geldiğini boyalarının özelliklerinin anlatılması, el sanatları, el emeği ile üretilmiş havlular, bornozlar, fesler, elbiseler vs. çalışanların yöresel kıyafetler ile anlatması.	92	20
Yerel halkın yaşayışının gösterilmesi ve sunumları	12	11
Eski konak yaşamı ve kültürel öğelerin canlandırılması	24	1
Geleneksel Beypazarı Konağında her katta ayrı faaliyet düzenlenerek geleneklerin öğretilmesi	20	8
Misafirlere bilgi veren rehberlerin bulunması	32	3
Yöresel kıyafet giyinen kadınlar tarafından masal anlatılması	30	5
Tarihin insanlar tarafından anlatılarak yaşanması	7	4
Toplam	217	52
Altınköy Açık hava Müzesi	f	f
Köy kahvesi, köy camisi, köy okulu, köy ekmeği, köy meydanı, köy kahvaltısı, köy lezzetlerinin bulunması	52	154
Köy mimarisini, geleneklerini ve kültürünü örnek alarak oluşturulan köy konağının bulunması	8	112
Köy yaşantısı	99	965
Eğitici aktiviteler	8	41
Toplam	167	1272
Ankara SOKÜM Müzesi	f	f
Kültürel mirastan örnekler sergilenmekte	2	18
Kadınlar tarafından gelenekler anlatılmakta (ebru ve taş baskı)	1	6
Öznlü sözlerin kaynağı görseller ve tarihi eşyalar ile desteklenmekte	1	3
Misafirlere bilgi veren rehberlerin bulunması	1	8
Toplam	5	35

Ziyaretçilerin TripAdvisor Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi ile ilgili yorumları incelendiğinde en çok geleneklerin yaşatılması (92) ile ilgili değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Bunu ziyaretçiler tarafından sırasıyla misafirlere bilgi veren rehberlerin bulunması (32), yöresel kıyafet giyinen kadınlar tarafından masal anlatılması (30), eski konak yaşamı ve kültürel öğelerin canlandırılması (24), Geleneksel Beypazarı Konağında her katta ayrı faaliyet düzenlenerek geleneklerin öğretilmesi (20), yerel halkın yaşayışının gösterilmesi ve sunumları (12) ve tarihin insanlar tarafından anlatılarak yaşanması (7) şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. En çok değerlendirmede bulunulan geleneklerin yaşaması ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

- “Her katında ayrı aktivite bulunur. Kurşun dökmek, halı dokumak, topaç çevirmek gibi”.
- “Unutulmaya yüz tutmuş eski geleneklerimizi, kültürel değerlerimizi, eski nesillerin inceliklerini, kibarlıklarını hem dinleyerek hem de görerek yaşadık”.
- “Bir hanımefendi kumaş üzerine değişik motiflerin, desenlerin, harflerin işlendiği el işinden bahsediyor”.
- “Ebru sanatının tarihini nereden geldiğini boyaların özelliklerini vs. anlatıyor”.
- “İlk odada kurşun döken bir hanım vardı, bilgi aldıktan sonra isterseniz kurşun döktürebilirsiniz”.
- “Beypazarı kültürünü ve geleneklerini öğrenmek ve Beypazarı konaklarının içini orijinal haliyle görmek için gitmeye değer bir yer. Kurşun döktürebilir, ebru veya kök boya yapabilir, yöresel masalları dinleyebilirsiniz”.
- “Geleneksel kültürden örnekler sunuluyor. Mesela belli bir ücret karşılığında kurşun döktürebilirsiniz. Ebru sanatını yapabilirsiniz”.
- “Yaşayan, hareketli bir müzedir. Ebru yapılan bir oda, kursun dökülen bir oda bulunur”.
- “Yaşayan Müze “İşitirim ve unuturum, ama görürsem, hatırlar, yapar ve öğrenirim” ilkesini kendine ilke edinmiştir”.

Ziyaretçilerin Google Haritalar Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi ile ilgili yorumları incelendiğinde en çok geleneklerin yaşatılması (20) ile ilgili değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Ardından sırayla yerel halkın yaşayışının gösterilmesi ve sunumları (11), Geleneksel Beypazarı Konağında her katta ayrı faaliyet düzenlenerek geleneklerin öğretilmesi (8), yöresel kıyafet giyinen kadınlar tarafından masal anlatılması (5), tarihin insanlar tarafından anlatılarak yaşanması (4), misafirlere bilgi veren rehberlerin bulunması (3), eski konak yaşamı ve kültürel öğelerin canlandırılması (1), şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. En çok değerlendirmede bulunulan geleneklerin yaşaması ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

- “Çocuklara ebru ve ıhlamur baskı yaptırıldı. Geleneksel oyunlar tanıtıldı. Topaç hediye ettiler. Gözleme yedik, ayran içtik. Haftasonu çocuğunuzla gidebilirsiniz. Bazı hayvanları besliyorlar. Bir de oyun parkı var.”
- “Geleneksel el işleri, oyunlar, yaşam şekilleri, evler... Geçmişe götüreceksiniz. Çok eğlenceli ve kültürün unutulmayanlarını yeniden göreceksiniz. Topaç çevirip çamaşır yıkayabilirsiniz. Ebru sanatı yapıp, kurşun döktürebilirsiniz.”
- “Öncelikle fikir ve iştirak sahiplerini tebrik etmek istiyorum. Çocuklar için keyifli bir deneyim, ilk defa emme basma tulumbadan su çektiler. Hayvanat bahçesi var, köy hayatı yaşatılmış.”
- “Anadolu kültürünün yaşatılması amacıyla kurulan müzede 5 farklı kültüre ait ev vardır. Eski zamanları, günümüz dünyasına taşıyan gerçekten yaşayan bir açık hava müzesidir. Onlarca farklı türden hayvanı da görmek mümkündür.”
- “Anadolu kültürünü yaşatmanın en iyi yolu bu köyü ziyaret etmek ve içinde zaman geçirmek. Yemekler şahane ve her yer çok temiz.”
- “Anadolu kültürünü bir nebze çocuklarımıza öğreten bir yer. Taş baskı, mayalı ekmeğin yapımı, turşu yapımı, topaç boyama, hayvanları besleme (keçi, koyun, eşek, tavus kuşu, tavuk, tavşan, kaz) çocukların rahatlıkla eğleneceği, ailelerin rahatlıkla oturup kahvaltısını yapıp çayını içebileceği güvenli ve özgür bir alan.”

Altınköy Açık Hava Müzesi ile ilgili ziyaretçilerin TripAdvisor yorumları incelendiğinde en çok köy yaşantısını (99) değerlendirdikleri görülmektedir. Sırasıyla köy

kahvesi, köy camisi, köy okulu, köy ekmeği, köy meydanı, köy kahvaltısı, köy lezzetlerinin bulunması (52), köy mimarisini, geleneklerini ve kültürünü örnek alarak oluşturulan köy konağının bulunması (8), eğitici aktiviteler (8) ile ilgili yorumlarda buldukları görülmektedir. En çok değerlendirmede bulunan köy yaşantısı ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Altındağ Belediyesi tarafından işletilen ve köy yaşantısını sergileyen bir yeşil alandır. Köy yaşantısını uygun konaklar yapılmıştır”.

“Anadolu’nun bir köyünde ne varsa, bu köyde de hepsi var. Hatta daha fazlası var. Gönlünüzce vakit geçirebileceğiniz, çocukluğunuza dair özlemlerinizi giderebileceğiniz, Altınköy Açık Hava Müzesi, sizleri bekliyor”.

“Bir köy hayatını yansıtacak şekilde kurulmuş olan köyün içinde eğitici ve öğretici aktiviteler de gerçekleşmekte, doğal ve organik ürünlerin satışı da yapılmaktadır”.

“Açık hava müzesi olarak hizmet veriyor. Köy hayatı sergilenmiş. Geniş bir alanda yer alıyor”.

“Köy hayatını özleyenler için kolay bulunmaz türde gezilecek bir yer, insanı rahatlatan bir doğası var manevi olarak da şöyle bir geçmişe giderek kendinizi iyi hissedebilirsiniz”.

“Altınköy özellikle çocukların açık havada dolaşabilecekleri köy hayatını ve hayvanları göreceği bir yer küçük bir oyuncak müzesi bile var”.

“Bir dere yatağı ve çevresindeki yeşillikler değerlendirilerek proje genişletilmiş. Eski gelenekler ve köylere ait unsurlar canlandırılmış”.

“Ankara merkezinde bir köy sanki. İnsanı köy hayatına götürüyor. Ailece gezilip kahvaltı yapılacak güzel mekanlar var”.

Ziyaretçilerin Google Haritalar sitesi Altınköy Açık Hava Müzesi ile ilgili yorumları incelendiğinde en çok köy yaşantısı (965) ile ilgili değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Sırasıyla (köy kahvesi (29), köy camisi (3), köy okulu (7), köy ekmeği (18), köy meydanı (61), köy kahvaltısı (35), köy lezzetlerinin bulunması (1) (toplam 154), köy mimarisini, geleneklerini ve kültürünü örnek alarak oluşturulan köy konağının bulunması (112), eğitici aktiviteler (41) ile ilgili yorumlarda buldukları görülmektedir. 10.160 ziyaretçi yorumundan 8471’i genel olarak katılımcılar tarafından sadece puanlandırılmış ya da derecelendirilmiş olup bazı olumlu ve olumsuz durumlar hakkında bilgi yazılmıştır. Bu doğrultuda yazılan bazı yorumlara örnek verilecek olunursa “*ticari olmuş, pahalı, otopark yeterli değil, giriş ücretli, restoranlar pahalı, güvenli bir yer, güzel bir yer, yeşili bol, güzel vakit geçirilecek bir alan, tasarım güzel*”. En çok değerlendirmede bulunan köy yaşantısı ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Çok güzel. Yapanların eline sağlık. Köy kökenli iseniz köy hasretini giderebileceğiniz, değilseniz köy atmosferini tadabileceğiniz çok güzel bir yer. Ankara’da iseniz mutlaka gidin görün. İl dışındaysanız mesela İstanbul’dan doğu güneydoğuya özel arabanız ile gidiyorsanız hemen çevre yolunun kenarında biraz buraya vakit ayırın derim”.

“Ankara’da şehirden çok uzaklaşmadan, kendinizi köyünüzde hissedebileceğiniz, su şırlıtısı, tavuklar, kuğular, köy oyuncakları müzesi, çok eski ilkokul sınırları ile mazileriniz canlanacak ve daha fazlasını görüp bol yürüyüş yapacağınız harika bir yer”.

“Şehir ortamında köy ortamı değirmenler dereler her şey tam anlamıyla harikaydı. Muhteşem kesinlikle tavsiye ederim”.

“Otantik bir köy konsepti harika bir müze... Bir gününüzü buraya ayırın. Kahvaltı, atıştırma, kahve... En güzeli de her yerde birbirinden güzel can dostlarımız kazlar, ördekler, inekler, koyunlar, tavuklar, tavus kuşları, atlar... Cennetten bir köşe burası”

“Oldum olası köy yaşamına ayrı bir ilğim var nedense güzel bir nostalji yaşadık çok hoş çok tatlı güzel olmuş o gün döngeller at çiftliği konağında yemeklerimizi yemeyi tercih ettik memnun kaldık fiyatlarda da uygun çocuklar da at bindi zevkli bir gündü güzel ayrıldık emeği geçen herkese ayrı ayrı teşekkür ederiz”.

“Çeşit çeşit hayvanlarla, mis gibi çam kokuları ile yapıları ve aralara yerleştirilmiş köy aletleri ile sizi gerçekten köyde gibi hissettiriyor”.

“Altınköy ailece gidilebilecek bir yer fakat ben pazar günü gittim. Mümkünse arabanızla gidin park yeri konusunda bilgim çok gezemedim eski köy havasını yaşıyor. Çocuklar köy hayatına yabancı kişiler için ideal”.

“Her mevsim gezip güzel vakit geçirebileceğiniz hem de köy havası alabileceğiniz harika bir yer. Müzelerini de gezmeyi unutmayın”.

“Çok güzel bir açık hava müzesi olmuş. Köy hayatını gösteren çok hoş çalışmalar yapılmış. Değirmen, çikrik, kağnılar, yel değirmeni, dereler, köprüler, dokuma atölyesi, köy oyuncakları ve daha birçok çalışma yapılmış. Yürüme yollarını takip ederek, ağaçlar arasında güzel bir köy turu atabilirsiniz”.

“Gerçek bir köy atmosferi oluşturulmuş okulu, meydanı, köy evleri vs. olan yapay bir köy. Küçük ve büyük baş hayvanları görebilir sevebilirsiniz. Kahvaltı için çeşitli konaklar var”.

“Eski insanların nasıl evlerde yaşadığını gördük ve nasıl çiftçilik yaptığını gösterdik. Çocuklarımıza şimdiki teknoloji ile o zamanki aletleri hiçbir alakası yok el gücüyle ile bilek gücü ile nasıl çiftçilik yaptıklarını anlattık. Yavrularımız çok büyük ve tam gezilecek yer”.

“Köyünüzü özlediğiniz bir gün sakince yürüyerek vakit geçirmek için gidilebilecek yapay bir köy. Birkaç hayvan ile birlikte ve onların çevreye bırakmış olduğu görüntülerinden keyif alıyorsanız sizin için güzel bir yürüyüş olabilir”.

“Çok büyük ve bakımlı doğal bir ortam araç girişi olmadığı için çocuklar rahat geziyor. Köy ortamını hayvanları çocuklara gezdirmek öğretmek için harika tekrar gitmek isterim, giriş ücreti de makul”.

“Harika bir yer, şehir içinde köy havası köy yaşantısını yansıtan memnun kaldığım güzel bir yer. Asma köprüsü bile var, köy kahvaltısı yapacağımız mekânları ve köy merkezi dâhil her şey düşünülmüş. Çevre yolunun hemen yanında, hatta belki burası için çevre yoluna yeni bir giriş çıkış yapılmış”.

Ankara SOKÜM Müzesi ile ilgili ziyaretçilerin TripAdvisor yorumları incelendiğinde en çok kültürel mirastan örnekleri (2) değerlendirdikleri görülmektedir. Sırasıyla kadınlar tarafından gelenekler anlatılmakta (ebru ve taş baskı), özlü sözlerin kaynağı görseller ve tarihi eşyalar ile desteklenmekte, misafirlere bilgi veren rehberlerin bulunması ile ilgili yorumlarda buldukları görülmektedir. En çok değerlendirmede bulunan kültürel mirastan örnekler ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Ebru ve taş baskı kısımları bir hanımefendi genel mutfak, sünnet odası ve oturma odası ile hanımlar odasını anlattı, gölge oyunu anlatıldı”.

“Kültürel mirasımızdan örnekler sergilenmektedir”.

Ankara SOKÜM Müzesi ile ilgili ziyaretçilerin Google Haritalar yorumları incelendiğinde en çok kültürel mirastan örnekleri (18) değerlendirdikleri görülmektedir. Sırasıyla misafirlere bilgi veren rehberler bulunmakta (8), kadınlar tarafından gelenekler anlatılmakta (6), özlü sözlerin kaynağı görseller ve tarihi eşyalar ile desteklenmekte (3) ile ilgili yorumlarda buldukları görülmektedir. En çok değerlendirmede bulunan kültürel mirastan örnekler ile ilgili ziyaretçilerin yorumlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Türk kültürünü yaşatarak anlatan bir müze. Öğrencilerimi grup olarak götürdüm. Çok keyifli vakit geçirdik. Müze sorumlusu Bilge hanıma ve diğer halk bilimci arkadaşlara teşekkür ederim”.

“Hıdırellez etkinliği gerçekten çok güzeldi. Milli değerlerimizi, geleneklerimizi unutturmadığınız için iyi ki varsınız”.

“Eski Osmanlı evleri, o dönemin insanların yaşantıları hakkında geçmişe dair çok güzel bir geziye çıkarıyorlar. Rehber eşliğinde geziyorsunuz. Özellikle masal odasında şarkılar söyleyerek masallar anlatan kız çok tatlıydı. Çocuklarınızla gidebilirsiniz çok eğlenirler”.

“Geleneksel bilgi ve becerinin aktarımının sağlandığı Ankara'nın en önemli müzelerinden birisidir. Ziyaret etmenizi tavsiye ediyorum”.

“Kukla oyunundan tarihi kıyafetlere kadar birçok eser bulacaksınız. "Dolap çevirme" ne demek onu öğrendim. Yolunuzu oraya düşürüp girmenizi tavsiye ederim”.

“A museum exhibiting the ancient turkish traditions and culture of Anatolian people, most especially of Osmanlı times”.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Ankara'nın belli bölgelerinde bulunan turistik değerleri ziyaret eden turistlerin TripAdvisor ve Google Haritalar yorumları incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Ankara'da bulunan Yaşayan Köy Beypazarı, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi (SOKÜM) ve Altınköy Açık Hava Müzesi ele alınarak önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Ankara'nın belirtilen bölgelerinde ziyaretçilerin görüşlerine ilişkin 414 yorumun analizi için en çok tercih edilen kullanıcı tarafından oluşturulan web sitesi TripAdvisor ve 10.160 yorumun analizi için Google Haritalar sitesi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre bu bölgelerde gerçekleştirilen turistik faaliyetler daha çok somut olmayan hümanist turizm kaynakları kapsamında değerlendirilebilir. Altınköy Açık Hava Müzesi'nde unutulmaya yüz tutmuş bazı meslekler, geleneksel köy yaşamının canlandırıldığı alanlar, ziyaretçilerin satın alabileceği doğal yöntemlerle yetiştirilen ürünler ve daha birçok şeyin (Aysen vd., 2017) yanında, SOKÜM ve Yaşayan Köy Beypazarı'nda gerçekleştirilen faaliyetler arasında toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller, el sanatları, sözlü gelenek ve anlatımlar, gösteri sanatları, halk bilgisi, yeme-içme kültürü sıralanabilir. Tien vd. (2019)'e göre somut olmayan hümanist turizm kaynakları arasında geleneksel festivaller, halk türküleri, danslar, el sanatları, geleneksel köyler, sanat ve kültür, mutfak kültürü, gelenek, görenekler, diller, yazı, din ve bilgi kaynakları bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin bu özellikleri kapsadığı ve araştırma sonucunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Hung (2020)'a göre geleneksel köyler toplulukla birlikte oluşturulur ve geliştirilir, bu nedenle özel bir tür hümanist turizm kaynağı olarak da görülür. Bu doğrultuda Altınköy Açık Hava Müzesi ve Yaşayan Köy Beypazarı geleneksel köy özelliklerini taşımakta ve yerel halkın katılımıyla geliştirilmektedir. Camargo vd. (2020)'ya göre, yerel halkın refahını artıracak hümanist turizm için yol gösterici ilkeler arasında yerel halkın değerlerinin algılanmasını ve kültürel kimlik, statüyü yeniden değerlendirmek için dönüştürücü eylemler sağlanması bulunmaktadır. Bu ilkenin desteklediği araştırma sonuçları arasında Yaşayan Köy Beypazarı'nda yerel halk tarafından etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinlikler içinde, nazara karşı uygulanan yöntemlerin o bölgede yaşayan insanlar tarafından anlatılarak ziyaretçilerin belli bir ücret karşılığında kurşun döktürmesi ve bu geleneği deneyimleyebilmesi örnek gösterilebilir. Benzer şekilde Altınköy Açık Hava Müzesinde tarımsal, geleneksel mutfak ürünleri yerel halk tarafından tanıtılmaktadır. Örneğin ev yapımı çubuk turşusu, gözleme, süt ürünleri bölgede yaşayan yöresel kıyafetler giyinen kadınlar tarafından yapıp satılabilmektedir. Ekmek fırınında ekmek pişirilmekte, su değirmeninde mısır öğütülmekte, köy hayvanlarının yer aldığı bölgede çocuklarla birlikte geçmişten bir yolculuğa çıkılarak farklı etkinlikler deneyimlenebilmektedir. Ayrıca çeşitli dönemlere ait üretim tekniklerinin öğretilmesinin yanı sıra köy kahvesi kültürü de bölgeyi ziyaret eden kişilere gösterilmektedir. Tüm bu örneklerden yola çıkılarak yerel kültürün sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yerel halkın turistik faaliyetlere aktif katılım sağladığı görülmektedir. Camargo ve Vázquez-Maguirre (2021)'nin turizmde hümanist bir yaklaşım için gösterdiği ilkelerden birlik ve saygın-anlamlı çalışmaları destekler niteliktedir.

Kiper ve Kiper (2006)'e göre kültürel yaşamın insanlar tarafından sergilenmesi ve turistlerin bu yaşamı kısa süreli deneyimleyebilmesi ziyaret edilen bölgeleri cazip bir yer haline getirecektir. Çalışmada yer alan Ankara'nın üç turistik değerinde de turistler geleneksel yaşamı deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Ayrıca bu bölgelerin tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında hümanist turizm kaynaklarının ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Özellikle de geleneksel el sanatları ve geleneksel çocuk oyunlarının yöre halkının gerçekleştirdiği eğitici etkinlikler kapsamında üç turistik değerinde de ön plana çıkarıldığı görülmüştür.

Ankara'daki bu bölgeleri ziyaret eden turistlerin Tripadvisor ve Google Haritalar yorumları da incelenerek hangi hümanist turizm kaynaklarından yararlandıklarının tespit edilmesine yönelik analizler TripAdvisor.com ve Google Haritalar sitesinde ziyaretçilerin bu bölgelerle ilgili yorumları ele alınarak elde edilmiştir. Ziyaretçi yorumlarına göre Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi'nde geleneklerin yaşatılması, öğretilmesi, canlandırılması, bilgi verilmesi, masal anlatılması orada yaşayan insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Benzer şekilde Altınköy Açık Hava Müzesinde köy yaşantısının, köy ekmeğinin, köy kahvaltısının, köy lezzetlerinin, köy geleneklerinin, eğitici aktivitelerin yine o bölgede yaşayan insanlar tarafından anlatıldığı ve uygulandığı görülmektedir. Ankara SOKÜM Müzesinde de bölgede yaşayan yöresel kadınlar tarafından gelenekler anlatıldığı sonucu elde edilmiştir. Bu noktadan hareketle üç turistik değerin tanıtım ve bilgilendirme dokümanlarında öne çıkarılan hümanist turizm kaynaklarının benzer şekilde ziyaretçi yorumlarında da ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Beypazarı Yaşayan Köy Müzesi TripAdvisor ve Google Haritalarından yapılan yorumlara göre her ikisinde de en çok geleneklerin yaşatılmasına ilişkin ziyaretçiler görüş belirtmişlerdir. Altınköy Açık Hava Müzesi ile ilgili yorumları incelendiğinde en çok köy yaşantısı ile ilgili değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Ankara SOKÜM Müzesi ile ilgili ziyaretçilerin yorumları incelendiğinde her iki sitede de en çok kültürel mirastan örnekleri değerlendirdikleri görülmektedir. Literatürde somut olmayan hümanist turizm kaynakları arasında yaşam tarzı, halk türküleri, danslar, etnik inançlar (Zhou, 2018), geleneksel festivaller, el sanatları, geleneksel köyler, sanat ve kültür, mutfak kültürü, gelenek, görenekler, diller, yazı, din ve bilgi kaynakları bulunmaktadır (Tien vd., 2019). Ankara'nın üç bölgesinde de somut olmayan hümanist turizm kaynaklarından yararlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda geleneklerin yaşatılması, köy yaşantısı ve kültürel miras örnekleri bölgede yaşayan insanlar tarafından fiili olarak gerçekleştirilmektedir. Bu bölgelerde yapılan faaliyetlerin çoğunluğunun insan odaklı yaklaşımı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde hümanist turizm kavramı yeni bir kavram olması nedeniyle net bir şekilde ifade edilmesi zorlaşmıştır. Gelecekte yapılan çalışmalarda araştırmacılar benzer çalışmalar yapan kişilere ulaşarak kavramın net karşılığı konusunda görüş alabilirler. Benzer küçük bölgeler için birden fazla site aynı anda incelenerek örneklem büyütülerek daha kapsamlı şekilde analiz gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda yapılan çalışmaların artırılarak karşılaştırma imkânı sağlanabilir. Bununla birlikte yapılacak çalışmalarda ziyaretçi yorumları cinsiyetlerine göre dikkate alınarak karşılaştırma yapılabilir. Bu çalışma teorik düzeyde hümanist turizm kaynakları ile ilgili az sayıda çalışmaya rastlanıldığından araştırmacılara rehber olacak niteliktedir. Pratik düzeyde ise Ankara iline ait değerli yapıların geniş ziyaretçi yorumları incelenerek mevcut bilgilerin çeşitli kurum ve kuruluşlara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Destinasyonlarda yerel kültürün yaşatılabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında turizm gelişiminin iyi yönetilmesi doğal ve kültürel mirasın korunarak aktarılabilmesi için yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Ankara özellikle hümanist turizm kaynakları bakımından farklı dönemlere ait potansiyel oluşturacak değerleriyle çeşitlilik gösteren bir yerleşim yeridir. Bölgeye özgü değerlerin envanteri yapılarak gelecek nesillere aktarılmasında çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bu anlamda; yerel değerlerin korunarak nitelikli turistik ürün oluşturulması, yerel katılımın desteklenmesi, yerel halka sahip olduğu değerlerle ilgili farkındalık yaratılması ve bu konularda eğitimlerin verilmesi, yerel kalkınmanın sağlanması gibi hedeflerin belirlenmesi yerel kültürün sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu hedeflere ulaşılabilmesinde yerel kültürün sürdürülebilirliği açısından hümanist turizm kaynaklarının korunmasını amaçlayan Ankara'nın bu değerleri için katılımcı bir anlayışla turizm master planı oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Kaynakça

- AAS, C., Ladkin, A. ve Fletcher, J. (2005). Stakeholder collaboration and heritage management. *Annals of tourism research*, 32(1), 28-48.
- Altheide, D. (1996). Process of document analysis. İçinde D. Altheide (Ed.), *Qualitative media analysis* In. Sage Publication.
- Altinköy Açık Hava Müzesi (2021). https://www.altindag.bel.tr/?com&#!altinkoy_acik_hava_muzesi (Erişim tarihi: 28.08.2021).
- Altinköy Açık Hava Müzesi (2022). https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g298656-d8767205-Reviews-AltInkoy_Acik_Hava_Muzesi-Ankara.html (Erişim tarihi: 14.01.2022).
- Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi (2021). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/somut-olmayan-kulturel-miras> (Erişim tarihi: 25.08.2021).
- Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi (2022). https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g298656-d15111489-Reviews-Ankara_Somut_Olmayan_Kulturel_Miras_Muzesi-Ankara.html (Erişim tarihi: 14.01.2022).
- Aysen, E., Çetinkaya, F. Ö., ve Hassan, A. (2017). Nostaljiye açılan bir kapı: Altinköy. *Akademik bakış dergisi*, 61, 696-715.
- Beyazarı Yaşayan Müze (2022). https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g2698268-d3668252-Reviews-Living_Museum-Beyazari.html (Erişim tarihi: 14.01.2022).
- Bramwell, B. ve Sharman, A. (2002). Approaches to sustainable tourism planning and community participation: the case of the hope valley. In *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 35-53). Routledge.
- Camargo, B. A. ve Vázquez-Maguirre, M. (2021). Humanism, dignity and indigenous justice: the mayan train megaproject, Mexico. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2-3), 372-391.
- Camargo, B. A., Vazquez-Maguirre, M. ve Benito, A. (2020). Humanistic tourism: New directions for justice for Indigenous groups in tourism destinations. İçinde E. Giudici, Della Lucia, M. & Pettinao, D. (Ed.), *Humanistic Tourism: The path of The Future or Utopia?*. Routledge.
- Cernea, M. (1993). The sociologist's approach to sustainable development. *Finance and Development* 30(4):11-13.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York, NY: Routledge.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Publication.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (Genişletilmiş Üçüncü Baskı). Celepler Matbaacılık.
- Demir, S. (2003) "Türkiye'de Açık Hava Müzeleri "Açıldı" Açılıyor: Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış, *Millî Folklor Kültür Araştırmaları Dergisi*, 25(99), 145-158.
- Google Haritalar Altinköy Açık Hava Müzesi (2022). <https://www.google.com/maps/search/alt%C4%B1nk%C3%B6y+a%C3%A7%C4%B1k+hava+m%C3%BCzesi/@39.9732751,32.9543994,17z/data=!3m1!4b1> (Erişim tarihi: 10.06.2022).

- Google Haritalar Beypazarı Yaşayan Köy (2022).
<https://www.google.com/maps/place/Anadolu+A%C3%A7%C4%B1k+Hava+M%C3%BCzesi+%22Ya%C5%9Fayan+K%C3%B6y%22/@40.2078798,32.0119889,17z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x14d2c9eca1e19769:0x4dca419423e6fa57!8m2!3d40.2078757!4d32.0141776>
(Erişim tarihi: 10.06.2022).
- Google Haritalar SOKÜM Müzesi (2022).
<https://www.google.com/maps/place/Somut+Olmayan+K%C3%BClt%C3%BCrel+Miras+M%C3%BCzesi/@39.9340074,32.8615425,17z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x14d34e5cdb1efd13:0x29bf86d332428b04!8m2!3d39.9340033!4d32.8637312>
(Erişim tarihi: 12.06.2022).
- Hitchcock, M. (1999). Tourism and ethnicity: situational perspectives. *International Journal of Tourism Research*, 1(1): 17-32.
- Hung, N. T. V. (2020). Assessment Of The Potential Of Humanistic Tourism Resources For Community-Based Tourism Development In The Coastal Area: The Case In Vietnam. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(4), 3124-3138.
- Kiper, A. U. T. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to is Methodology*, Sage, Beverly Hills.
- Mele, D. (2016). Understanding Humanistic Management. *Humanistic Management Journal*, 1(1), 33-55.
- Merriam, S. B. ve Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. Jossey-Bass Publishers.
- Pirson, M., Martin, K., & Parmar, B. (2017). A humanistic perspective for management theory: Protecting dignity and promoting well-being. *Journal of Business Ethics*, 145(1), 1-19.
- Przeclawski, K. (1996). Deontology of tourism. *Progress in Tourism and Hospitality Research*, 2(3-4), 239-245.
- Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi (2021). <https://hacibayram.edu.tr/thbmer/ankara-sokum-muzesi?lang=tr-TR> (Erişim tarihi: 25.08.2021).
- Stone, P. J., Dunphy, D. C., Marshall S. S. ve Ogilvie, D. M. (1966). *The General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis*, The M.I.T. Press, Massachusetts.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and procedures for Developing Grounded Theory*, London, Sage Publications.
- Tien, N. H., Thai, T. M., Hau, T. H., Vinh, P. T. ve Long, N. V. T. (2019). Solutions for Tuyen Quang and Binh Phuoc tourism industry sustainable development. Comparative analysis. *International Journal of Research in Marketing Management and Sales*, 2(1), 101-107.
- Weber, R. P. (1989). *Basic Content Analysis*, Sage, London.
- Wimmer, D.D. ve Dominick, J.R. (2000). *Mass Media Research: An Indroduction*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Yaşayan Köy Beypazarı (2021). <http://yasayanmeydan.com.tr/> (Erişim tarihi: 30.08.2021).
- Yaşayan Müze Beypazarı (2021). <https://yasayanmuze.com.tr/> (25.08.2021).
- Yaşayan Müze Beypazarı (2021). <https://yasayanmuze.com.tr/#sergiler> (27.08.2021).

Zhao, L. ve Huang, J. (2021, January). *The Study on the Improvement of Humanistic Tour Experience Based on VR Technology*. In 2021 IEEE International Conference on Consumer Electronics and Computer Engineering (ICCECE) (ss. 251-254). IEEE.

Zhou, J. (2018, February). *Study on the Development of Humanistic Tourism Resources in the Development of Tourism Industry*. In 6th International Conference on Social Science, Education and Humanities Research (SSEHR 2017) (ss. 122-125). Atlantis Press.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %60
2. yazar katkı oranı : %40